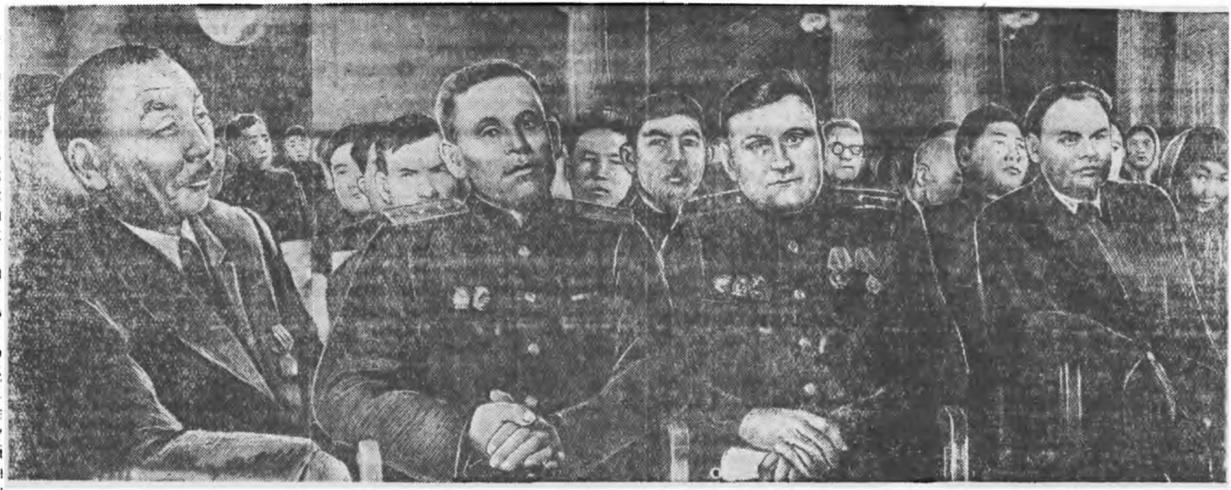

БМАССР-эй Верховно Соведаэй нэгэдэхи сесс

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БМАССР-эй Верховно Соведаэй нэгэдэхи сессийн боложо байгаа Соведаэй хоёрдохон Байшангай засаглал зал соо. Депутат Ц. С. Сагдолов баруун гар талаага үгэжэ лэжэ байна.

О. Зеккинн фото.

★ ★

МАНДАТНА КОМИССКИН ЭЛИДХЭЛ

Депутат А. А. Балханов элидхэл хэбэ

(БОЛЬШЕ-КУНАЛЕЙСКЭ ХУНГУУЛИН ОВРУГ)

Нүхэд депутатууд! БМАССР-эй институциин 31-дхи статьягай болон Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Советтэ хунгаха хунгалтнуудыг эрхилхэ тухай Диримэй дахи статьягай «д» пункттын үндэр, Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советдээр Республикын Мандатна комисси болбол Верховно Советдэй депутатуудай тэ тлөөлөгчтэ шалгажа үзэбэ. Мандатна комисси болбол депутатуудта хунгагдан канлидадуудыг инстращида оруулхан тухай хунгалтын Центральна комиссинин үгэ-протоколнууд болон хунгуулин ороонхой комиссиннуудай голосованин протоколнуудыг хаража үзэбайгаа.

Монгол АССР-эй политическэ, экономическэ ба культурна хөгжэлтэдэ шэжэ амжалтанууд туйлагдан байна.

Депутат бэжэнэй документнуудыг бүридэн шалгажа үзэбэ байхал мандатна комисси болбол Республикын Верховно Советтэ депутатуудыг хунгаган хунгалтад бэжэ 90 хунгуулин округууд Бурят-Монгол АССР-эй Конституциин ба Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советтэ хунгаха хунгалтанууд тухай Диримэй хоёрдөгдөхөн байба гэжэ тодорүүл. Манай республикын Верховно Советтэ депутатуудыг хунгаган хунгалтанууд ямар нэгэн округтэ эгтэйгээр хэгдэбэ гэжэ ямаршье одолонуд ба мэдүүлгэнүүд хунгалтын ороонхой комиссиннуудтэ хунгуулин Центральна комиссида ороогүй байха юм. Тимизэнь, нэгэшье хунгуулин округтэ хунгалтанууд буруугаар хэгдэбэ, энэ гомодол бариха ямаршье ушар тагаан байбагүй.

Республикын Верховно Советтэ депутатуудыг хунгаган хунгалтануудай дүнгүүд тухай тогтожо хэлэхэмни.

Республикын Верховно Советтэ хунгаха бэжэ 90 хунгуулин округуудта бологон голосованида бэжэ хунгагшадай 99,92 процент хабаадсалхан байгаа. Тинхэдэ голосованида хабаадсалхан хунгалташадай нинтэ тооноо 98,87 процентын коммунистууд ба партийнабаша хүчүүдэй блогий кандидатуудай тлөө голосовалба.

Бүхэ советскэ арад зондол адли, бурят-монгол арад болбол коммунистууд ба партийнабаша хүчүүдэй блогий кандидатуудай тлөө нэгэн хангалтайгаар голосовалаад байхадаа, Советскэ Правительствын политикын дүрэн хайшаажа ба Ленин-Сталиной партида гүнзэгүүгээр этгэгэжэ байханаа алирхалэн мэдүүлбэ гэшэ.

1947 оной февралын 9-дэ бологон хунгалтын үдэртэ бурят-монгол арад болбол парти ба арад зонхой харгэтэ үнэн шүтэнги байханаа ажал хэрэг дээр гэршэлэн харуулхан эрхм хүчүүдэе, өнөөдөнгөө үнэн үгүүд ба басагадыг хунгаган байгаа.

бригадирнууд, 11 жирын колхознигууд — хүдөө ажалай түрүүлшүүл бии байна.

Нүхэдүүд! Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын тогтоонхоо хойшо «нгархэн 20 гаран жэл соо манай республика дотор хуужа байхан бэжэ арадуудай хоорондо хани барисаань бүхэжэжэн байна. Тимэ байханин республикын Верховно Советдэй национальна состав соо элээр харагдана гэбэл: бурядууд 46%, али 51,9 процент, ородууд — 37%, али 41,1 процент, эвенкэнүүд — 2%, али 2,2 процент болон. Мүн тэршэлэн Бурят-Монгол республика дотор хуужа байхан бусад национальностнуудай тлөөлөгчтэнь Верховно Советдэй составта бии.

Нүхэдүүд! Республикын Верховно Советдэй депутатуудай дунда эхэнэрүүд 28%, али 31,1 процент болон. Энэ хадаа манай орон дотор эхэнэрүүд гэжэ гүрэн-гүрэн ба олонингын ажабайдалай бэжэ халбарилуудта өршүүлгэй адлихан эрхэ аялажа байхыень али тодоор харуулна.

Республикын Верховно Советдэй 90 депутатууд бугдээрөө Советскэ Союзай орденууд ба медальяр шагнагданхай. Хоёр депутатадыг Советскэ Союзай Геройнууд ба хоёр депутатадыг габл — нүхэр Сталин ба нүхэр Молотов болбол Социалистическэ Ажалай Геройнууд байха юм.

Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Советдэй депутатуудай дунда дээдэ хургуулитай 25 хүн, дүүрэн башэ дээдэ хургуулитай 2 хүн, дунда хургуулитай 15 хүн, эхин хургуулитай 48 хүн оролон байна. Эзвэн дээрхэ харыхала, республикын Верховно Советдэй депутатуудай орой хахалын шахуу дээдэ ба дунда хургуулитай байнабушуу. Дээдэ хургуулитай депутатуудай дунда инженерүүд, багшанар, врачууд ба бусад мэргэжэлтэн бии. Мүн депутатуудай дунда наухануудай кандидатууд 3 хүн бии.

Республикын Верховно Советдэй депутатуудай наханайнь состав тухай хэлбэл: 23-аа 25 хүртэр наханай — 5 хүн, 26-аа 30 хүртэр наханай — 8 хүн, 31-аа 40 хүртэр наханай — 41 хүн, 41-аа 45 хүртэр наханай — 23 хүн, 46-аа 50 хүртэр наханай — 5 хүн, 50-аа дээшэ наханай — 8 хүн.

90 депутатуудхаа 20 хүнинь хүдөөлмэрин, 29 хүнинь таряалан ба 41 хүнинь албахашаад болон. Манай Верховно Советдэй депутатуудай социальна состав нимэ байна.

«Депутат гэшэ арадай алба хэгшэ, Верховно Советтэ тэдэнэй хунгаха эльгэжэн хүнинь байханаа мэдэхэ ешотой, тэрэ хадаа арад зонойнгоо захяа мэгэн харгыгаар ябыха ешотой» гэжэ нүхэр Сталиной хэлхэн заабарине бидэнэр хэзэньшье мартаха ешогүйбди. Энэ сэмэргэн сталинска захяа халаа бидэнэй ажабайдалай, арад зонойнгоо жаргахын тлөө мэдэхэ ба ажалла ябуулхын эбдэршэй хуули болохо зэргэтэй.

Бидэнэр хадаа, нүхэр Сталинэй гениальнаар хэлэжэ мэгэн ешоор депутатуудай ароон уялгануудыг хэзэ бэжэнэй мартангүйгээр, бидэниие засаг түрэнгөө дээдэ органдо хунгаган ажалшадтайгаа хамгайяжа, парти болон правительствын табиган зорилгонуудыг нэрэтэй тэрэтэйгээр дүргэхын тлөө хүсэ шадалаа гамнангүйгээр хүдөөлмэрилхэ уялгатай байнабди. Большевикскэ партиин ба нүхэр Сталин түрүүтэй Центральна Комитетдэй сээс мэргэ нээр ударидажа байхан халань билэжэй амжалта туйлахамнай лэбтай.

Нүхэд депутатууд! Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Советдэй депутатуудыг хунгаган тухай хунгуулин Центральна комиссин үгэжэн бэжэ материалнуудыг шалгахэ хүдөөлмэрилхэ дүргэдэ байхалаа, Мандатна комисси доро дүрсалган шиндхабары гаргажа, тэрэгтэ танай баталамжа дээрэ табинабди гэбэл: Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советтэ хунгаган хунгалтанууд тухай хунгуулин Центральна комиссин мэгэн бэжэ документүүд ба материалнуудыг депутат бэжэн тушаа амлар-агчарын шалгажа үзэбэ байхалаа, Верховно Советдэй Мандатна комисси ингэжэ тодоруулна:

1. Верховно Советтэ депутатуудыг хунгаха хунгалтанууд БМАССР-эй Конституци болон БМАССР-эй Верховно Советтэ хунгаха хунгалтанууд тухай Диримэй хоёр ба тэрэгтэй хүсэд тааруулжа бэжэ 90 хунгуулин округуудта хэгдэжэн байба.

2. Ямар нэгэн хунгуулин округто хунгалтануудыг буртуугаар хэбэ гэжэ нэгэн ямаршье гэндэн байхагүй, мүн тэрэгтэй Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советдэй депутатуудыг хунгахадаа Конституциин ба хунгалтанууд тухай Диримэй эбдэбэ гэжэ бэжэн ямаршье гомодол ба мэдүүлгэнүүд хунгуулин округуудта гү, али хунгуулин Центральна комиссида ороогүй байна.

Тэрэн дээрхэ гэндэнэжэ, Мандатна комисси болбол Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советтэ хунгаха хунгалтануудай эрхэ тлөөлөгчтэ бэжэ тоолоно, адэ депутатуудай списогынь «Бурят-Монгольскэ Правда» газетын 1947 оной февралын 14-эй 33-дахы номерто ба «Бурят-Монголой Унэн» газетын 1947 оной февралын 15-эй 33-дахы номерто тунхаглагдан байгаа.

Арад зоной хунгамалнуудай списогынь Иосиф Виссарионович Сталинэй нэрэ алдархаа эхилэ. Агууехэ Сталин болбол бгдээрэдэ түрүүшын депутат мүн. Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Советдэй түрүүшын депутат — агууехэ Сталинда алдар соло! Агууехэ советскэ илагша аралта, шонэ ажабайдал зохожо байхан аралта алдар соло! Агууехэ коммунистическэ большевикүүдэй партида алдар соло!

Мартын 26-ай үдэшын заседани тухай

Үдэшын 6 часта Соведадэй хоёрдохон байшангай Сталинска зал соо Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Советдэй депутатууд, сессидэ уригданан айлшал ба хэлбэлэй тлөөлөгчтэд сугларжа, хууринуудаа эзэлбэд.

БМАССР-эй Верховно Советдэй түрүүлэгшэ депутат Б. Л. Лобсанов болбол Бурят-Монгол АССР-эй Правительствын — Министрүүдэй Советдэй состав тухай депутат С. М. Ивановой дурадхалыг депутатуудай анхаралдаа уншажа үгэбэ.

Сесси болбол Министрүүдэй Советдэй Түрүүлэгшээр депутат Соломон Матвеевич Ивановые нэрбемэ алыга ташалган доро хунгаба.

Удаан Министрүүдэй Советдэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор Борис Яковлевич Криштаб гэгышье, орлогшонорто — Константин Трофимович Барабановые, Михаил Павлович Хангаловые, Министрүүдэй Советдэй Түрүүлэгшын орлогшо ба Гүрэнэй Түсбэлгын Комиссинин Түрүүлэгшээр Иосиф Антонович Антонюк гэгышье нэгэн дуугаар хунгаганай хүүлээр, Бурят-Монгол АССР-эй Министрүүдыг баталжа эхилбэ.

Энэ асуудал хэлсэхэ үедэ депутатууд Култышев И. П., Ильков В. М., Неверов Н. А., Винтовкин К. Д., Будаев П. Б., Сафронов Р. С., Казаков А. Я. гэгшэд үгэ хэлэжэ, худалдаа-наймаанай, элүүр хамгаалгын, нотагай ажайлбэринин гэгээрэлэй министрствонүүдэй ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгүүдыг эрхилхэ Управленин хүдөөлмэринүүдыг шүүмжэлхэн байна.

Депутат Будаевэй үгэһөө

Нютагай ажайлбэринин Министрство ба тэрэнэй аймагуудтайхыг предпритинууд болбол эд хэрэгшээдэй эрилтэнүүдыг анхаралдаа бадаггүй байна. Нютагай ажайлбэринин Министрство, тэрэнэй хүтэлбэрилгэжэ нүхэр Гурьянов болбол аймагуудай ажайлбэринин тон хулаар хүтэлбэрилдэг байна. Энэ Министрствын предпритинуудай хүдөөлмэрилдэ байгаа ехэ дутагдалууд гэхэдэ, социалистическэ мэрьсөө хулаар удариддаг, түрүү предпритинуудай дүй дүршэлыг дэлгэрүүлэн нэбтэрүүлдэггүй, аймагуудай ажайлбэринин экономикы мууса мэдэхэ ябадалнууд мүн болоно.

Нүхэр Гурьянов болбол эдэ дутуу дундануудаа саашадаа усадхаха бээ гэжэ найдаад, нүхэр Гурьяновы нотагай ажайлбэринин Министрээр баталжа гэжэн дурадхалыг дүрэн дэмжэнбэ.

Депутат Сафроновой үгэһөө

Министрүүдэй Советдэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгшье эрхилхэ Управлени болбол өөрнөгөө хүдөөлмэрин БКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска пленумэй тогтоолтой зохиладуулан табиган тула тон бага ордоллого гаргаган байна. Естественно-научна пропаганда, агротехническэ ба зоотехническэ эрдэмэй пропаганда болбол дайны үгүлэй үедэ хүдөө ажахыг хүгжөөн дэбжүүлхэ зорилгонуудхаа рүүшэ гээгдээрэ байна.

Колхозно ажахыг хүтэлэн ябуу түрүү методүүдыг, малажалай үндэр ургаса хурялгын мастер дай түрүү дүй дүршэлүүдыг хозно олонингын дунда тон үгэ нэбтэрүүлдэг байна. Естественно-научна асуудалнуудаар уншагдалекцинуудэй шанар үндэр хэмжэдэ гаража шадаагүй.

Нүхэр Шмаков болбол эдэ ажалтануудыг анхаралдаа аба Управленинхэ хүдөөлмэрини шууд хайраруулжа бээ гэжэ үгэдагдана.

Хүүлээрнэ Бурят-Монгол АССР Министрүүдэй Советдэй Түрүүлэгшээр депутат С. М. Иванов үгэ хэлэбэ.

Депутат С. М. Ивановой үгэһөө

—Худалдаа-наймаанай, ажал хамгаалгын, нотагай ажайлбэринин, гэгээрэлэй Министрствонүүдэй ба культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгүүдыг хилхэ Управленин хүдөөлмэринийдэ шүүмжэлгэ болбол тон эрбэдэ Министрствонүүд болон Управлени хадаа энэ шүүмжэлгэ ба ажалтануудыг саашанхи хүдөөлмэриндэ анхаралдаа абажа дутуу дундануудаа усадхаха ешотой. Депутатуудай эдэ шүүмжэлгэ болбол дүүрэн хэмжээгээрэ Министрүүдэй Советтэ хабаалаха байн Министрүүдэй Совет болбол мүн дүрсалган дутуу дундануудыг заган заларуулжа ба Верховно Советдэй гэгүүлхэн үндэр дээдэ этгэ найдабарине хэрюулхын тулада бэжэ хүсэ шадалаа гаргаха байна.

Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Сүүдэ хунгаха асуудалаар депутат Д. М. Мункоев богонихон үгэ хэлбэ.

Нүхэр Мункоев болбол Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Сүүдэ түрүүлэгшээр нүхэр Хамхеев Минээр Булатовиче, сүүдэй членүүд нүхэд Алашевнич Э. С., Бикин В. К., Бартыков И. Ф., Дубович А. П., Кузнецова С. Б., Саренко И. С., Мишукова М. П. ба Шагду К. А. гэгшэдыг хунгаха гэжэн дурадхал оруулба.

Сесси болбол депутат Мункоев дурадхалыг нэгэн дуугаар баталба. Сесси мүн тэршэлэн Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Сүүдэй арад засагдалуудта 202 хүнин баталан байна.

Депутат В. Л. Островскэ болбол БМАССР-эй Конституциин текстдэ хубилалтанууд ба мэдүүлгүүдыг оруулжа редакцион комиссине байгуулжа, тэрэнэй түрүүлэгшээр нүхэр Хамхеев Михаил Павловиче, комиссинин членүүдтэ Галсанов Цыденжап Галсановиче, Казин Александр Яковлевиче, Крымский Василий Петровиче, Неверов Николай Алексеевиче, Санжидоренко Цыден-Доржи Сажидореновиче, Шоткинова Зинаида Ломбоши хунгаха гэжэн дурадхал оруулба. Сесси болбол депутат В. Л. Островскэ гэгшын дурадхалыг нэбтэрүүлэн баталба. Энээгээр Бурят-Монгол АССР-эй хоёрдохон зарлалай Верховно Советдэй нэгэдэхи сесси хаагдаба.

БМАССР-эй Верховно Соведей нэгэдэхи сессийн

Депутат А. Я. Казаковой үгэһөө

(БОГДАРИНСКА ХУНГУУЛИН ОКРУГ)

Депутатууд! БМАССР-эй Верховно Соведей дэргэдэхи нэгэдэхи сессийн эхэндэ миний үгэһөөг эрхлэхэ Управлениингаар нүхэр Шмаков тухай дурдалхыг биригээр хамта културно-гэрээлэй эмхи зургаануудай эхэндэ политико-хүмүүжүүлэлэйнтын хэдэлмэрид бай- дутуу дундануудыг заа- гнагтай.

Мүн эдэ эмхи зургаануудта уран-хайханай самодеятельность ба үргэн арадай творческо үтсхэл эхэхэнээр хүгжөөгдэхэ еһотой. Манай деревни-д естественна-научна эрдэм ухаани-ын үргэнээр нэбтэрүүлхэн шухала.

Манай социалистическэ гүрэндэ наука болбол тинмэ хүндэтэ буури ээздэг байна. Иймэ гүрэн хүн түрэлхитэнэй обществын түхэдэ хэ- зээдхыг байгаагүй юм.

Наукагүйгөөр бидэнэр өөрынгөө ажахые нимэ хүсэтэй социалисти-ческэ экономико хүртэр ургуулха, социалистическэ культура ба үндэр дээдэ сэргэй искусствогай болохо тинмэ эх алхам хэжэ шадахагүй байгааг бид хэндэ хэндэ гай- шалдхыг мэдэжэ бээ?

Иймэ дээрэһэл парти ба советскэ гүрэн болбол мачай ороной наука саашанхи хүгжэлтэ ба халбаралтада ажалшадай дунда эрдэм ухаани ба культуры дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ али бүхы туһа дэмжэлгэ үгэдэг бай- на. Иймэ дээрэһэл естественна-научна эрдэм ухаани нэбтэрүүлгэ- хада арад нийтын культуруна хэм- жээ дээшлүүлхэ ба культуруна бэ- шэ байдалай үлгэдэлүүдыг усадха- зайлуулха хэрэгтэ онсо шухала уд- хашанартай гэшэ.

Културно-гэгээрэлэй эмхи зур- гаануудай хэрэгүүдыг эрхлэхэ Уп- равлениин зорилгонь хадаа бүхы арад зоний дунда ойлгууламжын политико-олонийтын хүдэлмэринэ

үргэнээр ябуулха хэрэг болоно. Културно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ушардаг хайша хэрэг, ханаа амар ябадалыг сааша- даа тээсэхэ аргагүй бди.

Городууд ба тосхонуудай кул- турно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехээн дутагдалнууд бии гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хни үгэ хэлэхгүйн тула өөрынгөө аба- нан олон бэшгүүдэй нэгэнь эндэ уншажа үгэһээ. Тарбагатайн айма- гай Калининэй нэрэмжэтэ колхоз- хоо ингэжэ бэшэнэ:

«Бүхэли үбэлдөө нээгдэггүй клуб манайда бин».

«Манай колхозой клуб ехэнүүд хайндэрнүүдэл нээгдэдэг» гэжэ Сэ- лэнгийн аймагта бэшэнэ.

Нүхэд депутатууд, нилээд оло- нимэ жэшээнүүдыг харуулжа боло- хо байна. Тээнэр хадаа културно гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хү- дэлмэридэ зохиогүй байдалай бии байхан тухай хэлэнэ гэшэ.

Мүн библиотекнүүдэй талааг хэрэг мау байна. Хэдэн арбаад мян- гад номууд үргэдхөө. Энэ хадаа зарим хүдэлмэрилэгшэдэй мате- риална эд зөөрингөө түлөө харюусал- гагүйгөөр хандан дээрэһэ болоно гэшэ.

Эндэ депутат Сафронов тон зүб хэлэнэ байна. Тэрэ хадаа култур- но-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгүүдыг эрхлэхэ Управлениин аппаратта хайша хэрэг, ханаа амар ябадалай бии байхан тухай тэмдэ- лэнэ байна.

Нүхэр Шмаков эдэ шүүмжлэл нүүдыг хараада абаха ба ойын сагта управлениингэ хүдэлмэринэ парти ба правительствен гарган ажилтнүүдэй еһоор хайжаруулха бээ гэжэ би ханааб. Тэрэ хадаа мүн управлениингэ аппаратыг аймагууд ба городуудай бүхы кул- турно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд- дышэ эдбихтэйгээр хүдэлмэридэ болгохо, културно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэринэ үндэр хэмжээндэ табижа шадха ба энээгээ арадай дээдэ засагай — Бурят-Монгол Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Вер- ховно Советэй этигэл пайдабарине хачуулха байхандай нэжэглэнэ- гүйб.

Депутат Н. А. Неверовэй үгэһөө

(ТВОРОГОВСКО ХУНГУУЛИН ОКРУГ)

Нүхэд депутатууд! Гэгээрэлэй Министрээр депутат Цыганков Григорий Павловиче баталха тухай дурдалхыг би дэмжэнэб. Гэбшье, тус Министерствен хүдэлмэри тухай нэгэ хэдэн ханамжануудыг хэлэхэ дуратай байнаб.

1939 оной апрелин 28-да «Бурят-монгол үзэг бэшгэе ород алфа- видта оруулха тухай» Бурят-Мон- гол АССР-эй Верховно Соведей Президиумэй Указ гаран байгаа. Энэ Указыг бурят-монгол арад тон ехэ ханамжатайгаар угтан байха юм.

Тээд, бурят-монгол үзэг бэшгэе ород алфавидта оруулха ябадал болбол хүнгэн хэрэг бэшэ бай- ханын мэдэжэ. Ехээн эмхидхэлэй хүдэлмэри, ехээн мүнэн зөөрин гаргашанууд хэрэгтэй болоно ба- га.

Арад зоние шэнэ алфавидта хургаха талаар дайнай урда тэ- үргэнээр ябуулагдажа байхан хүдэл- мэри болбол Эсэгэ ороноо хамгаал- гын Агууехэ дайнай он жэлүүд соо ехэхэнэр буладуулагдахан ба за- рим олон аймагуудта бүришэ зог- соогдонон байха юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй октябр бардаг Министрүүдэй Совет ба партини Областной Комитет болбол «Ород алфавит дээрэ зохоогдонон бурят- монгол үзэг бэшгэтэ арад зониег хургаха хэмжээнүүд тухай» тусгай тогтоол гарган байна. Тус тогтоо- лой еһоор гэгээрэлэй Министр- то, ажалшадай депутатуудай Со- вецүүдэй городской, районно ба аймагуудай гүбээдкомууд болбол 1946 оной декабрийн 1 хүртэр орол алфавит дээрэ зохоогдонон үзэг бэ- шэг мэдэхгүй ба багаар мэлэхэ бурят-монгол арад зоний тоо бүрид хэлыг дүрэнээр абаха ба үзэг бэ- шэг мэдэхгүй ба багаар мэлэхэ ябадалыг усалха хэрэг эмхидхэ хэ еһотой гэжэ уялгалагдахан бай- ха юм.

Тээд энэ тогтоол ямарар дүр- гэдэжэ байна гэшэ?

Муугаар дүрэгдэжэ байна гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Гэжарай Министрествонь халаа, мүн айма- гувдай организацинуудыг хадаа энэ ехэ политическэ хүдэлмэриг еһотой шантаг анхарала табаагүй байханын гэршэлэн тон оло- баримтанууд байна. Жэшээлдэ Хюрийн аймагта мүнөө хүртэрэ үзэг бэшгэ мэдэхгүй хүнүүдэй тоонь

культура хэмжээ дээшлүүлхэ энэ хэрэгые хойшо татажа байха—нимэ ябадал гаргажа яашье болохогүй гэшэ.

Манай республика дотор бурят- монгол хэлэн дээрэ тон олон но- мууд гаража байдаг. Удэр бүри «Бурят-Монголой Унэн» гэжэ рес- публиканска томо газетэ гаража байдаг байна. Тээд, холо харадаг- гүй хүнүүд ород алфавит дээрэ зо- хоогдонон бурят-монгол үзэг бэшгэ шудалха ябадалыг хойшо татажа байхан дээрэһэн хэдэн мянгад хүнүүд өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ газетнүүдыг ба номуудыг мүнөө хүртэрэ уншажа шаладаггүй байха юм. Энэ ябадал хадаа манай рес- публикын арад зоний дунда олоний- тын политическэ хүдэлмэринэ үргэ- нээр дэлгэрүүлхэ ба арад зоние идеейн талаарын хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехээн наад түбэг болохо байханын мэдэжэ.

Манай советскэ литература, гэг- зэтэнүүд болбол үргэн олон түмэнэй дунда дүлэтэмэ большевистскэ үгэ- чүүдыг нэбтэрүүлжэ, тэдэние ажа- лэй габьяада зоригжуулжа байдаг юм. Бурят-монгол хэлэн дээрэ Леп- шинэй, Сталиной зохоолнууд, мүн /ран хайханай, научна ба агротех- ническэ литературын олон тоо но- мууд оршуулагданхай. Тээд, хэр- бээ бидэнэр үзэг бэшгэ мэдэхгүй байдалыг усалха шалаагүй хаа- манай эдэ номууд болбол библиотек- нүүдэй тагвуд дээрэ хэбгэжэ байха ушартай болоно.

Гэгээрэлэй Министрество болбол арадай гэгээрэлэй тагауудай урда хатуу шантаг эрилтэнүүдыг табижа, мүн өөрынгөө оролдогто хүснүүдыг гаргажа, дүтын саг соо өөрынгөө хүдэлмэриг эгсэ эрьсэ туйлаха уялгатай. Городуудай ба аймагууд- дай гэгээрэлэй тагаууд болбол шэнэ алфавитыг шудалха талаар өөрынгөө хүдэлмэринэ эрид хайжа- руулха еһотой байна. Энэ хүдэлмэ- ри болбол нага жалгитарал байхала дүрэгдэд байха еһотой гэжэ гэг- зээрэлэй хүдэлмэриг холдоло хангажа ябаха үлгэдэлэй байна. Ма- най республикын 25 жэлэй ойн үдэртэ бурят-монгол орон соо үзэг бэшгэ мэдэхгүй нэгшье хүн бай- хагүй еһотой! Энэ хадаа гэгээрэлэй Министр депутат Ныганковой үгэ- гшэ еһотой ба дүргэжэ шадха шухала шантаг уялгануудай нэгэн мүн байна.

видта хуралсаха хүдэлмэри бурят- монгол арад зоний дунда баһа булар табигдахан байха юм.

Хуралсалай ябадалыг шалгахыг талаар «Бурят-Монголой Унэн» ба «Бурят-Монгольская Правда» газе- тнүүдэй редакциин үнгэрэгшэн рейд болбол гэгээрэлэй Министерствен өөрын аппарат соо хуралсалай хү- дэлмэри эмхидхэдэггүй байханыг харуулан байна. Хуралсалай хүдэл- мэринэ хинажа байха, хайшан гэжэ хуралсахан жэшээ харуулжа бай- ха уялгатай хүнүүд аад, өөһэлөө ород алфавит дээрэ зохоогдонон бурят-монгол үзэг бэшгэгэ түшөөл дутуу шудалхан байна гэшэ.

Манай республикын бурят-мон- гол арадай дунда үзэг бэшгэ мэдэ- хгүй ябадалыг усалха хүдэлмэри- нэ тус Министерство соо нүхэр Степанов гаһа эрхилжэ байдаг юм. Энэ нүхэр хадаа тон хангалта- гүйгээр хүдэлмэрилэ. Ушар нимэ дээрэһэ ород алфавидта хургаха ябадал хойшо татагдажа байна. Тээд, РСФСР-эй гэгээрэлэй Ми- нистрество болбол манай республи- када үзэг бэшгэ мэдэхгүй байдалыг усалха хүдэлмэринэ үргэнээр явуулхын тула тон ехэ мүнэ то- милжо нгэнэн байха юм. Политиче- скэ талаараа холо харадаггүй хү- нүүд нимэ шухала шанартай хүлэ- мэринэ хойшо татажа, арад зоний

Депутат И. П. Култышевай үгэһөө

(УЛАН—УЛЭ ГОРОДОЙ ТЕАТРАЛЬНА ХУНГУУЛИН ОКРУГ)

Депутатууд! Худалдаа-най- май Министрээр нүхэр Танхаев эрьсын бахаевиче баталха тухай үгэһөөг эрхлэхэ Управлениингаар нүхэр Иванов Соломон Матвеевич тухай дурдалхыг би дүрэнээр зүб- байнаб, гэбшье худалдаа- най Министрествын хүдэлмэ- ринэ нэгэ хэдэн ханамжануудыг хуулалтэй байнаб.

Хэмжээ абадаггүй, хэрбээ хэмжээ абадхыг наа эд бараанайнгаа эрьсын түсбэ дүрэнээр унагаа- хан хойнош абадаг ба энэ туһалам- жань ямаршье болодо үрэнүүдыг асардаггүй байхан байна.

Худалдаа-наймаанай организаци- нуудай ба худалдаа-наймаанай Ми- нистрествын хүдэлмэрин ба нэгэ дутуу дунда зүйл гэбэл, арад зо- нойнгоо эрилтэ хэрэгсэлнүүдыг хан- гаха хэрэг багаар эрхилдэг ба ехэнхидэ централизованна фонд- нуудыг хубаарилжа байдаг ябадал болоно.

Манай худалдаа-наймаанай хү- дэлмэрилэгшэд болбол арад зонийг- гоо шухала хэрэгсэлнүүдыг анха- ралдаа абадаггүй ба олгогүй, ехэн- хидэ муу шанартай элдэб эд ба- раануудыг худалдан абадаг зантай байха юм. Тээд, эдэ бараануудыг хонжше абадаггүй байна. Тимэдэ худалдаа-наймаанай хүдэлмэрилэг- шэд болбол эдэ бараануудайнгаа сэнгын буулгаха баатай болодог ба энээгээрэ гүрэндөө ехэ гарза ушаруулдаг байна. Жэшээлдэ, 1946 он соо Бурмонторг, Бурмо- коопсоюз ба Буррыболовпоттесобоз болбол 1,5 миллионхоо үлүг түхэ- ригтэ үнэ буулган байха юм.

Ажалшадай эрилтэ хэрэгсэме хангаха нэгэн шухала арга зам бол- сол децентрализованна бэлдэхнүү- дыг эрхлэхэ ябадал мүн болоно. Тибшье децентрализованна бэлд- хэлэй талаар эд хэрэгсэлэй орлы- тын түсбэ болбол миил 86 процент дүргэдэһэн байна, тэрэнэй тооло харьяаг бэлдхэлэй талаар 22 процент, алрша жэмсэ—61 процент,

шубуунай мяха—69 процент, мяха- нй продуктууд—79 процент дүр- гэдэһэн байха юм. Энэ хадаа бэ- лдэхэлэй хүдэлмэринэ муугаар эм- хидхэн ба өөрынгөө республикын байгалиин баялыг ашаглаха яба- л хайхардаггүй байханыг гэр- шэлнэ.

Манай оройн урда аралайнгаа ажахыг нэгэн бодхохо, эдэ-хоо- лэй зүйлнүүдэй үйлдбхилгыг хур- дан түргэн хүгжөөхэ ба эд хэрэг- лэмжые дээшлүүлхэ гэнэн зорилго табигдаа байхан мүнөө үдэ өөрын гөө бүхы шадбаринуудыг, бүхы арга боломжонуудыг ба ресурсуудыг ашаглаха ба тэрэниг бэлдүүлхын тула бүхы оролдогто гаргаха шу- хала байна.

Худалдаа-наймаанай организаци- нуудай хангалтагүй хүдэлмэрини- шалтаганууд хадаа тон түрүүндэ кадрнуудтайгаа муугаар хүдэлмэ- рилдэг дээрэһэ гарана. Кадрнуудыг тэдэнэй шадбарин ба поли- тическэ шэнжээрнэ шалган олохо еһотой гэнэн манай партиин зааба- рине худалдаа-наймаанай организаци- нууд хамагһаа багаар хүтэлбэри болгон баримталдаг байха юм.

Худалдаа-наймаанай кадрнуудыг хүдэлмэридэ абаха ябадала хай- ша хэрэгээр хандан дээрэһэ эдэ кадрнууд аймагтар олоороо орожо гаража байлаг ябадал үзэгдэнэ байна. Худалдаа-наймаанай органи- зацинуудта 1946 он соо элбэ шал тагаанаар 72 процент хүнүүдын нэлгэнэ, мүн энэ үе соо 159 хүн хүдэлмэридэ абахан ба харин 835 хүн элдэб шалтаганаар хүдэлмэри- нэ гаргагдахан байха юм.

Кадрнуудтайгаа еһотой хайнаар хүдэлмэрилэгүй сагта худалдаа- наймаанай организацинуудай ажа- лыг хайжаруулхын аргагүй гэжэ ойлгохо саг ерээ. Худалдаа-наймаан- ай Министрество, тусхайлан хэлэ- бэл, депутат Танхаев болбол кадр- нуудайнгаа талаар өөрынгөө хүдэл- мэринэ эрид хайжаруулха еһотой.

Депутат Танхаевыг худалдаа- наймаанай Министрээр баталха тухай Бурят-Монгол республикын Ми- нистрүүдэй Советэй түрүүлгшэ нүхэр Иванов Соломон Матвеевич дурдалхыг дэмжэлэхэ зуурап нүхэр Танхаев болбол энэ харюу- салгата тушаала баталагдай бай- хадаа энэ шухалын шухала учасг дээрэ өөрынгөө арадай этигэл пай- далгыг харюулхын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргаха бээ гэжэ би най- даха байнаб.

Депутат К. Д. Винтовкиной үгэһөө

(БАРГАЖАНАЙ ХУНГУУЛИН ОКРУГ)

Нүхэд депутатууд! Нютагай ажа- үйлдбхирин Министрээр депутат Гурьяновы томилхо тухай депутат Иванов Соломон Матвеевичин ду- радхалыг би дэмжэлэнэб. Гэхэтэй хамта нютагай ажайлбхирин Министрествын хүдэлмэриг тушаа өөрынгөө нэгэ хэдэн ханамжануудыг эндэ хэлэхэ шухала гэжэ тоолоноб.

Нютагай ажайлбхирин Министр- стество болбол өөрынгөө зорилгыг хангалтагүйгөөр дүргэдэг, нюта- гаанга түхэй адыг ресурсуудыг муугаар ашагладаг, өөрынгөө пред- приятинуудыг булаар хүтэлбхирлдэг байна.

Республиканска мэдэлтэ байгаа предпритиинууд болбол 1946 ондо өөрынгөө программыг 108 процент дүргэһэн байха юм. Тэрэнэй тооло мебельнэ фабрика—101,1 процент, «Металлошпротреб» завод—121,6 процент, Вессорсавод—124,2 про- цент, хаатанка-бээвэй фабрика—101,4 процент дүргэһэн байна.

Республиканска мэдэл дорой бай- гаа предпритиинуудай хүдэлмэринэ гансахан лэ жэлэйнгэ түсбэ дүр- гэһэнэй талаар хараа хаа, муу бэшэ үзэгдэл гарадаг байна. Гэб- шье, шанарай талаар шэнжэлэл үзэбэл, 1946 он соо 3 миллион 800 мянган түхэрэйгэй олзо олохо түсбэ- тэй байхан аад, эдэ предпритиинууд болбол бодото дээрэ 1 миллион 576 мянган түхэрэйгэй олзо олонон ба бюджеттэ 1 миллион 361 мянган түхэриг дутуу оруулан байна гэ- шэ. Ажахынгаа хүдэлмэринэ нимээр табихан дээрэһэ республиканска мэдэл дорой байгаа предпритиинууд болбол өөрынгөө оборото мүнэн зөөрин талаар 900 мянга шахуу түхэриг дутуутай болоһон байха юм, энэнь хадаа 1947 онойнгоо про- граммыг дүргэхэ ябадалдан тон ехэ наад болодог ба финансова та- лаар аймагтар хүндэ байдалда асар- хан байна.

Аймагуудай ба городуудай мэдэл дорой байгаа нютагай ажайлбхэ- рин предпритиинууд бүри мууса хүдэлмэрилдэг байна. 22 нимэ пред- приятинуудһа Министрество бол- бол миил 18-наан жэлэй тоосоо абахан байна. Аймагуудай, райо- нуудай, городуудай промкомбина-

дууд болбол 1946 онойнгоо үйлд- бэрин программыг миил 85 процент дүргэбэ. Тэрэ байтагай, өөрынгөө жэлэй программыг миил 15—25 процент дүргэһэн предпритиинууд бии байха юм. Жэшээлдэ, Ахын промкомбинат болбол өөрынгөө про- граммыг бүхы 1946 он соо 15 про- цент дүргэһэн, Прибайкальска промкомбинат—26 процент, Байка- ло-Кударинска—19 процент дүргэ- хэн байна.

Дээрэ дурсагдахан дээрэһэ ха- рахада, аймагуудай ба городуудай мэдэл дорой байгаа предпритиинуудыг ударидаха ябадалай талаар нүхэр Гурьяновай хүтэлбхирлэжэ бай- гаа нютагай ажайлбхирин Министрество болбол шухала шантаг эрилтэ ба большевистскэ эдбихи зор- иг гаргажа шалаагүй байханын тон элитэ болоно.

1947 он соо манай республикын нютагай ажайлбхэри болбол ба- хал мууса хүдэлмэрилжэ үргэлжэл- хээр байна.

Тус Министерствын хүдэлмэридэ өөрынгөө предпритиинуудай олзыг дээшлүүлхэ ба тэдэнэйнгэ финан- сова байдалыг хайжаруулхын түлэ- еһотой большевистскэ оролдогто гаргаха ябадал харагдаһангүй.

Нютагай ажайлбхэрин пред- приятинууд болбол Ленинградтай ажалшадай гайхамшагта үтсэхлыг түшөө хүлээн дурража абаагүй, өө- рынгөө үйлдбхирин програмануудыг дүргэхын ба үлүлэн дүргэ- хын түлөө, бүтэн гаргажа байгаа продукциянгаа шанарыг дээшлүүл- хын түлөө, тэрэнэй өөрынгөө үнэ сэн химдэрүүлхын түлөө, ажалай бүтэ- сье дээшлүүлхын түлөө социали- стическэ мурсыгөө еһотойгоор дэлгэ- рүүлжэ шаддаггүй байна.

Нүхэд депутатууд! Депутат Гу- рьяновы нютагай ажайлбхэрин Министрээр баталха тухай депутат Ивановой дурдалхыг би дэмжэ- лээд байхадаа, Министр Гурьянов болбол нютагайнгаа ажайлбхэри- нин предпритиинуудай хүдэлмэринэ эрид шууд хайжаруулхын түлөө бү- хы шухала хэмжээнүүдыг абаха бээ гэжэ найданаб.

Депутат В. Н. Ильковой үгэһөө

(БАРИКИНО—КЛЮЧЕВСКОЙ ХУНГУУЛИН ОКРУГ)

Нүхэд депутатууд! Үнгэрэгшэ 1946 оной жэшээлдэ манай рес- публикын элчүрыг хамгаалхын Ми- нистрество нилээд амжалтануудыг туйлахан байна.

Гэбшье, элчүрыг хамгаалхын Министерствын хүдэлмэридэ хэлэнэ тононууд дутуу дунданууд бии байха юм. Мүнөө болтор Минис- трество хадаа патолого-анатомична ба научна хүдэлмэринэ эмхидхэн- гүй.

Манда мүнөө болтор мун уроло- гическа туһаламжа үгш, олон спе- циалистууд дутуу.

Республика соо ракава хаблар- тай үбшэн хүнүүд олон. Тээд хү- нүүдэй тусхай диспансер байха гү, али болничануудай дэргэдэ опон- чууд тусгаарлагдажа үтгэһэн бай- ха еһотой байгаа.

Элчүрыг хамгаалхын Министер- ство хадаа ажайлбхэри болбол ба- болодог условннүүдыг шудалнаггүй тэдэние бич болдогто шалтагаа нүүдыг зайлуулхын түлөө тэмсэг хэнэгүй.

Мүнөө болтор республика соо научна литература абажа боломоор байн мелинискэ библиотекэ байха гүй юм. Энэ хадаа элчүрыг хамгаал- хын кадрнуудай ургалтыг баатуул- на.

Республика соо научна хүдэлмэри түшөө хайнаар табигдаггүй. Научн- общество бии болоһыг, хангалтаггүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Юундэ гэхэдэ тэрэндэ зохистой услове байгчлагдаагүй. Элчүрыг хамгаал- хын Министерствонь научна хүдэлмэ- ринэ толгойлоогүй гэжэ сэхэ хэлэх хэрэггүй.

Кадрнуудай талаар мүн лэ дутуу дунданууд бии.

Депутат Абыков Николай Арже- виче республикын элчүрыг хам- гаалхын Министрээр баталха тухай депутат Ивановой дурдалхыг би дэм- жээд, депутат Абыков болбол эндэ хэлэгдэн зүйлнүүдхэ зохисто дүн- гүүдыг гаргажа, өөрынгөө саа- шанхи хүдэлмэридэ хамаг бүхы дутуу-дундануудаа усалдаха бээ гэжэ найданаб.

Советскэ худалдаа-наймаана культурые дээшэлүүлхэ

В. ТАНХАЕВ
БМАССР-эй худалдаа-наймаанай Министр.

Улүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэхэ, ажүйлэдборинн предпритинуудай ба олзоборинн предпритинуудай гаргаһан продукцины шанарые байжаруула хэрэгтэ тусхай анхарал хагдуула ээргэтэй болоо. Үнэргэшэ жэлдэ манай республикын худалдаа-наймаанай худалмэрилгэцэд эд бараанай эрьсын хэмжээ эхэдхэ, ажалшан арадые хангаха, советскэ худалдаа-наймаанай культурые үргэхэ талаар өөртөө байгаа бүхы аргаболомжонуудые хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй.

Республикын нютагай ажүйлэдборинн ба олзоборинн кооперациин олои предпритинууд муу шанартай эд бараа үйлэдборилһон ба заримань худалдаа-наймаанай организацинуудта үгэхэ еһотой эд тованые түсэбэй өһоор үгэжэ шадаагүй байгаа. Теэд, манай худалдаа-наймаанай организацины хутгалбарилгашад энэ дутуу дундануудые усалдаха талаар ямаршые бодото хэмжээ абаагүй байшоо.

Бурмонторг, Особунвермаг, ДН-3 ОРС, Особгастроном ба бусад томото худалдаа-наймаа эрхилхэ организацинууд 1946 ондо рознично эд бараанай эрьсын түсэбэй дүүргэггүй байха юм.

Городуудта ба хүдөө нютагуудта кооперативна худалдаа-наймаа өргөнөөр эмхидхэхэ тухай 1946 оной ноябрын 9-дэ гаранан правительствен тогтоолой өһоор эд хэрэгжүгдэй ба олзоборилтын кооперацинууд халаа хүдөө ажахын продукцинуудые худалдан абаха хэмжээ-ябуулгануудые мүнөө хүртэр муугаар ябуулна. Бурмонкоопсоюз, промкооперациин Управлени, коопинсоюз өөһдынгөө худалмэринэ дээрэ хэлгэдһэн тогтоолоор заагдһанай өһоор ишөөд табижа шадаагүй байха юм.

Эд хэрэгжүгдэй кооперациин худалмэрилгэцэд хүдөө ажахын продукцинуудые худалдан абажа, городо ба хүдөөгэй ажалшалдые хангаха талаар манай республика соо байгаа бүхы аргаболомжонуудые хэрэглэжэ талаар түсэхэй ба эмхидхэй худалмэринэ муугаар ябуулжа байна.

Республикын ад хэрэгжүгдэй кооперациин худалмэрилгэцэд халаа советскэ худалдаа-наймаае хазагайруулан баримтануудые дары усалдаха, хүдөө нютагуудга пайшигуудые эд бараагаар хангаха ябадалые хайнаар табижа, магазинуудта ба лавкануудта советскэ худалдаа-наймаанай өһоо гуримые эбдэхэ, зөөри хошгол үрхэ ябадалуудые гаргадаг баримтануудые дары усалдаха, столовонууд ба чайануудай худалмэринэ хайжаруула—эгээл нимэ шухала зорилгонуудтай байна.

Тинхэтэй хамта, эд хэрэгжүгдэй ба олзоборилтын кооперацинууд халаа өөһдынгөө хүсөөр эдэ-хоолой зүйлнуудые буйлуула, үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдборилхэ ябадалые эмхидхэхэнь шухала болоо.

Эд хэрэгжүгдэй ба олзоборилтын кооперациин худалдаа-наймаае эрхилхэ предпритинууд ба организацинууд гарзатайгаар ушарые усалдаха, кооперациин эрхэ ба худалмэригүүдые өссөлэн усадһанууд мүнөөдэрэй зорилготой болоо.

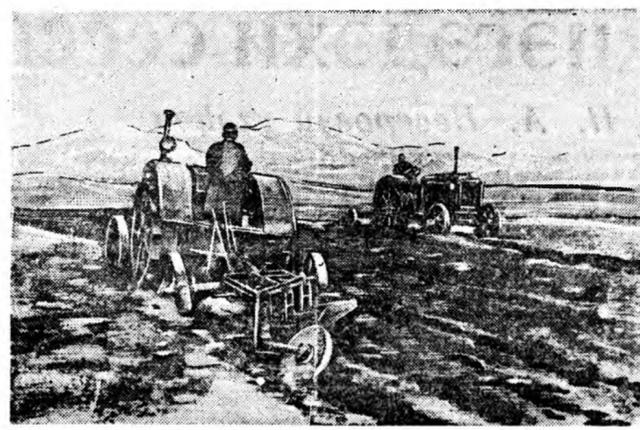
Мүн худалдаа-наймаанай предпритинууд өөһдын хамбаринн ажахые эд бараа үйлэдборилхэ ба зүйлнуудые буйлуулаха лохо еһотой. Мүнөө үедэ ринн ажахынууд хабарай хэзээ хэзээнэйхнээ байн хэхэ, тарилга хэхэ газар техническэ хэмжээ-ябуу бэлдүлхэ, элдэб үрхэнүү олохо еһотой болоо.

Хамбаринн ажахынууд тоо толгойе олошуруула ашаг шамые дээшлүлдэ халаа тон ехэ удхашанар 1946 ондо паровозаводой ОРС 1400 мянган ДН-3 ОРС 1064 мянган гүрнэдэ гарзатайгаар худалмэрилгэцэд Мун Улан-Удэи столтрестын 6 предпритинууд кооперациин хэдэн олои предпритинууд советскэ худалмэрилгэцэд өмхидхэй гүрэнэй зөөридэ тон ушаруулан байна.

Худалдаа-наймаанай организацинуудад элдэб ябуул, мэхэн хунгуд орожо, кооперативна хулгайлагд ябадалые гаримтанууд нилдэ олоо. Хала, Бурмонторгын лектевешээр худалмэрилһэн Новосибирск нэгэ харын турша соо ган түхэриг үбэшлөөд, тон үгы болошоо. № 7 столтрестовшк Ростовский гүрэнхон болзор соо 65 мянган эдэ-хоолой зүйлые хулгайүгы болгоһон байна. Иймэриманууд ганса нэгэ бэшэ олон.

Иймэ дээрэһэ худалдаанай организацинуудай хушад болбол кадрнуудые бэшэлэн абаха ябадала, бригадуудай, столовонуудай, мэдэй худалмэригдэ нарин налта ба шалгалта хэхэ тусхай анхарал хандуулаха зоной зөөринэ хулгайлаха, продавалые өссөлэн усалдаха түсэхэ зорилготой байна.

Советскэ худалдаа-наймаанай культуура болгохын түлөө магазинууд ба столовонууд шалай, продавецуудай, официантуудай үүргэ ба уялгы дээрэ, эрхимүүдэй найн дүй нүдны бүгдэйн шалабары ябадалые хаа ханагүй эмхидхэй. Тинхэтэй хамта, хэрэгжүгдэй конференцинуудые хэхэ, тэрээн дээрэ худалдаанай организацинуудай худалмэрилгэцэд тоосоото элдхэхэ чажа, тэдэнэрэй худалмэригдэ дутуу дундануудые элдэб байха шухала болоо.

Манай үргэн ехэ Эха ороной урда элтэнь хабарай тарилга үни эхилэнхэй. Тэндэхи колхозууд мүнөө үедэ хэдэн олон миллион гектар тариад байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Таджикиста ССР-эй Сталинабадска районной «Совет» гэжэ колхоздо хабарай шанисын тарилга хэхын тула газараа хахалжа байна. О. Кузьминай фото (ТАСС-эй фотохронико).

РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ КОЛХОЗУУД ТАРИЛГАДА ГАРАХААР БЭЛЭН

Полевой хүдэлмэридэ бэлэн

Түнхэнэй аймагай «Красный пахарь» колхозой членүүд энэ жэлэй хабарай тарилгы хүүсүн түгэс бэлдхэлтэйгээр угтахань. Хүдөө ажалай машина зэмсэгүүдэй бүхы заһабарилгы үни хада дүүргээд, бригада, зөвөннуудта тушаажа гтэнхэй. Тарилгын үедэ мори наада адоулхэ үбнэ тэжээлэе полевой стануудайгаа дэргэдэ зөөжэ абаашанан байна. Наг шэбхэ зөөжэ түсэбөө 187 процент дүүргээд, мүнөө тэрэнээ галдажа эхилэ. Үнэһэ, шубуунай аргал гэжэ мэтин нютагай үтэгжүүлгэнүүдые бэлдэхэ хүдэлмэрээ эршэм, тэйгээр үргэлжэлүүлжэ байна.

Хүрэнгын фонд хүсэд хаагаад, таряагаа найнаар хадагалжа байха юм. Тэршэлэн тарилгын хүдэлмэрилгэцэдэй байха полевой стан ба тракторна вагончигуудай заһабарилгы баяар дүүргэхэнь. «Дайнай бүлэй үедэ хүдөө ажыхы хүгжөөн дэбжүүлхэ хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолдо харюу болгон энэ артелиин членүүд мүнөө жэлдэ орооһото культурануудай гектар бүриһөө дунда ээргээр—10 центнер, овошин—105 центнер, хуртаабхын—150 центнер ургаса хурааха уялга абаһан байна. Г. Дармаев.

Тарилгыё түгэс бэлдхэлтэйгээр угтахань

Баргажанай аймагай Уланай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой членүүд «Дайнай бүлэй үедэ хүдөө ажыхы хүгжөөн дэбжүүлхэ хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй февральска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые бэлдүүлэн, 1947 ондо заабол үндэр ургаса хураахын зорилгоор, хабарай тарилгада бэлдэхэды эрхимээр үргэлжээд байна. Түсэбэй өһоор хэрэгжүгдэхэ эрхим шанартай сэгээлдэһэн үрнэ хаажа, үргэхэ шанарынь шалганхай. Тэршэлэн 19 плвт, 30 борной, 3 саялжэ ба хомут тоногуудые заһабарилһан, поли дээр саһа тогтоохо, наг шэбхэ зөөжэ, үнэһэ ба шубуунай аргал суглуулжа гүхэ мэтын агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэбүүдые сүм дүүргэһэн байна.

Гадна, газогенераторна тракторай түлшэдэ 120 кубическа метр чурка бэлдэхэнь ба полевой хүдэлмэринн үедэ хүдэлмэришэ моридто эдоулхэ овес ба үбнэ тэжээлэе полевой стан даа зөөһөн байна. Энэ колхозой тарилгада ябахэ моридынь бултадаа найн шадалтй байха юм. Колхозой правлениин членүүд нүхэд Бубеев, Батуев, Эрдынеев, Улзутуев ба Гомбоев гэгшэд ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй пленумэй тогтоолтой колхозник бүхэниэ танилсуулхатй хамта, үндэр ургаса хураадаг болоһон ефремовскэ, шурьгинска, герасимовска зөвөннуудай баялг дүршэлые үргэнөөр дэргүүлхын тулада колхознигуудай дунда ойлууламжын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулна. Б. Доржиев.

Колхозник бүхэн үндэр ургасын түлөө тэмсэһэн

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолые болото хэрэг дээрэ бэлдүүлхын зорилгоор, Кяхтын аймагай Ульяновай нэрэмжэтэ артелиин бүхы членүүд 1947 ондо хүдөө ажалай культурануудай ургасые дээшлүүлхын түлөө шүүд тэмсэл хэжэ байна. Тус колхозойхид хүдөө ажалай машина зэмсэгүүдэй заһабарилгы февральин 25-да дүүргэһэн байгаа. Колхозой түмэршэ дархан нүхэр Зарубин гэгшэ тарилгын үедэ машинануудые һэдгүйгөөр ябуулхын тулада заһабарилгын эрхим ша-

нарай түлөө үнэн сэхээр тэмсэһэн байха юм. Газарые үтэгжүүлхын зорилгоор, 3.000 шарга наг шэбхэ зөөһөн 56 центнер үнэһэ, 36 центнер шубуунай аргал суглуулһан байна. Тинн, тус колхозой эрэгтэй эмэгтэй членүүд 1947 ондо орооһото культурануудай гектар бүриһөө 12 центнерөө доошо бэшэ ургаса хурааха уялга абаад өөһэд хоорондоо баран мүрсынхэй. Б. Дымбрылов.

Хүдэлмэришэ морид ба сарнуудаа амаруула

КУРУМКАН. (Манай корреспондентһэ). Лениной нэрэмжэтэ артелиин эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд БМАССР-эй Верхонно Советей нэгэдэхэ Сессинн хүндлалдэ дэлгэрэн социалистическэ мүрсынөөдэ эршэмтэйгээр оролсоод, абаһан уялгануудаа амжалттайгаар дүүргэжэ байна. Тарилгада бэлдэхэды сар болзор соонь дүүргэхын түлөө энэ колхозойхид нилдэгүй оролдолоо гаргаһан байха юм. Поли дээр саһа тогтоохо, нютагай үтэгжүүлгэнүүдые суглуулжа мэтын худалмэригдүүд илангага найнаар үнэргэгдэһэн байна. Тарилгын хүдэлмэридэ

ябахэ 70 хүдэлмэришэ морид ба 80 сарнууд амаруулагдажа байна. Бүхы полевой стануудын заһабарилгад дээрэ, Бригада бүхэ-найн хүдэлмэрилгэцэд хүсэгдэһан, мүн тарилгын газар, мори унаа ба бусад хэрэгсэлүүд хүн бүхэндэ тушаагдажа үгтэһэн байна. Энэ колхозой членүүд 1947 ондо орооһото культурануудай ургасые нилдэгүй дээшлүүлхэ зорилго табиад, тарилгы агротехническэ боногон болзор соо, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ гэхэн уялга абажа, социалистическэ мүрсынөөдэ үшөө эршэтэйгээр оролсобо. Н. Цоктоев.

Газар уялха бригада эмхидхэбэ

«Майн 1» колхозой членүүд (Хэ-жэнгэ) «Дайнай бүлэй үедэ хүдөө ажыхы хүгжөөн дэбжүүлхэ хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые бэлдүүлэн, энэ жэлдэ үндэр ургаса хураахын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна. Орооһото культурануудай ургасые дээшлүүлхын түлөө газарай хушгэндэ шингэ нойто элбэгээр барихад гэгжэ энэ артелиинхид нэгэн дуугаар элдүүлээд, энэ хүдэлмэринэ сар соонь үнэргэхын тула бэлдхэл хэжэ байна. Байрамай үбнэ газарай хүрһэндэ эршэмтэйгээр үргэлжэлхэ зорил-

гоор тусхай бригада эмхидхээ. Энэ бригадые дүршэлтэй колхознигууд Д. Цыбиков, Р. Шыпылов гэгшэд хүтэлбэрлэхэ юм. Мүнөө энэ бригадинхид уна урадуулжа хубаг канава заһабарилжа эхилээ. Мүн шэнэ канава татаха бэлдхэл хэжэ байна. Тэршэлэн тарилгада ябахэ мори унаагаа амаруулан, найн тэжээл дээрэ табинан, полевой хүдэлмэринн үедэ хэрэгжүгдэхэ үбнэ тэжээлэе худалмэрилхэ газартаа зөөжэ абаашанан байна. Ц. Тогтохоев.

Тракторна бригаданууд харьяата колхозуудтаа ошоно

НОВО-СЕЛЕНГИНСК. (Телефоноор абтаба). Селендумын МТС-эй түрүү бригаданууд трактор ба хүдөө ажалай прицепной машина зэмсэгүүдэй заһабарилгы амжалттайгаар дүүргээд, харьяата колхозуудтаа ошожо байна. Нүхэд Лубсанов, Дугаржапов гэгшэдэй хүтэлбэрлэдэг бригаданууд Калининэй нэрэмжэтэ ба «Социализм» колхозуудай поли дээрэ худалмэрилхэ юм. Тинн, эдэ бригаданууд өөһэдһынгөө 4—4 тракторнуудые сар соонь заһабарилаад, харьяата колхозуудтаа хүржэ ошоно. Эдэ бригадануудай членүүд газарай гэдэмсээр поли дээрэ гаража, хабарай тарилгада орохоор хүсэд бэлэн. П. Ринчинов.

Кяхтын машинно-тракторна станциин худалмэрилгэцэд «Дайнай бүлэй үедэ хүдөө ажыхы хүгжөөн дэбжүүлхэ хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй Пленумэй тогтоолые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, 1947 ондо газар элдүүлхэ түсэбөө трактор бүхэниг үлүүлэн дүүргэхэ уялга абаһан байна. Жэшээлхэд, ЧТЗ трактораар 700 гектарай орондо 900 га, колесно трактораар 200-най орондо 300 гектар элдүүлхэ мэтэ. Энэ уялгага амжалттайгаар дүүргэхын түлөө тракторна бригада, тракторист бүхэн өөһэд хоорондоо мүрсынхэн байна. Тинн, трактор машинануудаа сар соонь заһабарилжа, полевой хүдэлмэридэ бэлэн болоһон бригаданууд харьяата колхозуудтаа ошожо эхилээ. Иүүлэй мэдээгээр, МТС-эй 5 тракторна бригаданууд харьяата колхозуудтаа ошоод байна. Тэдэнэй дунда нүхэд Мункуев, Овсянкин ба бусадай хүтэлбэрлэдэг бригаданууд бии. Н. Бадмаев.

Агууехэ композитор тухай фильм

Ородой агууехэ композитор ба Эсэгэ ороной дүлтэ патриот М. И. Глинка тухай «Мосфильмын» киностудияр гаргагдһан фильм (сценаринэ зохоогошо ба зүжэдые табигша Л. Арштам) манай республикын киноэкранууд дээрэ табигдажа байна. Ородой хүгжэмэй түгэхэ соо Глинкин эзэлһэн нуури болбол ородой литературын түгэхэ соо Пушкинай эзэлһэн нууридай адли сасу юм. Глинка болбол ородой хүгжэмэй хэлые болбосоруулан ба реализм үндэһы тус хүгжэм дотор бии болгон тогтоогоо лэн. Үнэхөөрөө арадай уран найханша болохо Глинка болбол 19-дхи зуунай ородой эхэ ехэ хүгжэмшэдэй зохоолнуудта айхабар ехэ үлөө үзүүлһэн юм. Уран бэрхээр ба сэдхэл хүдэлгэжэ шадахаар зохооглоһон Глинка тухай энэ фильм болбол харагшады ехэтэ финирхуула. Ород арадай дуунууд, ородой байгаалиин гое найхан байдал болон крепостной хүгжэмшэдэй оркестр—элэ бүгдэ үхибүүн Глинкин сэдхэлые хүдэлгэн финирхуулжа, хойшодоо хүгжэмшэ болон хүгжэжэ ябадалын нилдэгүй ехэ түлхэсэ болонго. Вагахан хубүүн Глинка болбол эжылээ: «хүгжэм болбол минин сэдхэхэ мүн» гэнэ. Глинка болбол алдарты хүнүүд —

КИНО

хээр зохоогдоһон оперын найбаран хүгжэжэ байһан Милан гэжэ италянска городто байна. Тэрэ хадаа Эсэгэ ороноо, ород дуунуудаа ехэтэ ханажа, ородой национальна оперо зохоохо гэгшэн шэнэ ба бэрхэтэй зорилго урдаа табина. Россияда бусажэ эрээд, оперо зохоохын түлөө баатарлиг ба арадай сюжет бэлдэрнэ. Поэт Жуковский «Иван Суслинай» сюжет тэрэндэ дурадхана. Гэбшые, Николай I болбол либреттеные барон Розен гэжэ немецэр бэшүүлдэ. Барон Розен болбол ород хэлэ муу мэдэхэ ба хуурмаг бууруу гэлтэй, бээ худалдаһан этгээд байһан дээрэһэ Глинкада ехэ түбэг ушаруула. Глинкин зохоогһон сэдхэл баясуудна хүсэтэй, патристическа угаа-ехэ мэдэрэлээр дүүрэн ба арадай нилдэгүй хүгжэмны хадаа Розеный либреттодэ эрид эсэргүүтэ удхатай байна. 1936 ондо Глинкин «Иван Суслин» гэжэ оперо түрүүшынхнээ табигдана. Тэрэниинь дээдэ ангини-хид үзэ ядана, наадална. Дураяа гуталгын абыа шэмээн гарана. Өөһын ханаанда таараһан либреттын гэгшүүдые сценэ дээрэһэ дуулаад, хаан алыга ташана. Тэрэ болбол хүгжэмэй удхые мэдэрэнгүй. Дээдэ ангинихид Глинкин гениальна хүгжэмые «боожошын хүгжэм» гэжэ доромжолон нэрлэнэ. Гэбшые, тэрэ үеын түрүү хүнүүд ородой национальна түрүүшын оперын гүнзэгы удхые хүсэд дүүрэнээр сэгтэнэ. 1833 он. Глинка хадаа онсо бэр-

Одоевский болбол «Глинкин шэнэ үедэ, ородой хүгжэмэй эхи табига»—гэжэ баясан хэбэр бэлдэ дээдэ, шэнэ ба гэгшэ зэгы удха шанар оруулхын тэмсэхэ зуураа, Глинка угаагэх бэрхшээлэ болзолон галатаа. Фильм соо Глинкин жэм, түрхын түрүүндэ «Иван Суслинай» ба «Руслан ба Людмила» сюжет тэрэндэ дурадхана. Гэбшые, Николай I болбол либреттеные барон Розен гэжэ немецэр бэшүүлдэ. Барон Розен болбол ород хэлэ муу мэдэхэ ба хуурмаг бууруу гэлтэй, бээ худалдаһан этгээд байһан дээрэһэ Глинкада ехэ түбэг ушаруула. Глинкин зохоогһон сэдхэл баясуудна хүсэтэй, патристическа угаа-ехэ мэдэрэлээр дүүрэн ба арадай нилдэгүй хүгжэмны хадаа Розеный либреттодэ эрид эсэргүүтэ удхатай байна. 1936 ондо Глинкин «Иван Суслин» гэжэ оперо түрүүшынхнээ табигдана. Тэрэниинь дээдэ ангини-хид үзэ ядана, наадална. Дураяа гуталгын абыа шэмээн гарана. Өөһын ханаанда таараһан либреттын гэгшүүдые сценэ дээрэһэ дуулаад, хаан алыга ташана. Тэрэ болбол хүгжэмэй удхые мэдэрэнгүй. Дээдэ ангинихид Глинкин гениальна хүгжэмые «боожошын хүгжэм» гэжэ доромжолон нэрлэнэ. Гэбшые, тэрэ үеын түрүү хүнүүд ородой национальна түрүүшын оперын гүнзэгы удхые хүсэд дүүрэнээр сэгтэнэ.

Хариусалгата пелактон орлогшо Д. Д. ЛУБСАН